

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1917 kl. 12 m.

Utlåtande, angående ifrågasatt förhöjning av penningbidraget till värnpliktiga, som utkallas till tryggnad av rikets neutralitet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 214, har herr Thorsson m. fl., under åberopande av motiveringen uti motionen nr 213 i andra kammaren rörande ändring av förordningen av den 13 augusti 1914 om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar, hemställt, att riksdagen måtte besluta,

1:o) att värnpliktig, som utkallas till tjänstgöring för tryggnad av rikets neutralitet, vare sig denna utkallelse sker under benämning av mobilisering eller tjänstgöring till rikets försvar, skall åtnjuta penningbidrag med två kronor om dagen, ut- och inryckningsdagar medräknade;

2:o) att beslut härom genast skall träda i kraft;

3:o) att beträffande värnpliktiga, som under år 1917 redan före beslutets ikraftträdande inkallats till tjänstgöring för tryggnad av rikets neutralitet, omförmälda bidrag skall utgå från och med den 1 januari 1917; samt

4:o) att kostnaden för penningbidrag enligt detta beslut skall gäldas av medel, som anvisas för tryggnad av rikets neutralitet.

Första särskilda utskottet, som fått denna motion till sig överlämnad, får i ärendet anföra följande.

I motionen torde åsyftas ersättning för den tjänstgöring, om vilken i § 28 värnpliktslagen den 17 september 1914 finnes föreskrivet, dels att då rikets försvar det kräver, så ock när det erfordras till stillande

av uppror, Konungen må, efter statsrådets hörande, till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller de större eller mindre delar därav, som finnas behöfliga, dels ock att, därest i anseende till krig eller för avvärjande av befarat eller börjat angrepp det för rikets försvar finnes nödigt, att beväringens andra uppbåd, eller någon del därav i skilda orter eller vid olika truppslag av hären eller vid marinen, inkallas, Konungen må därom förordna, sedan han statsrådet hört och, såvida riksdagen ej är samlad eller inom trettio dagar skall sammanträda, låtit utfärda riksdagskallelse.

Jämlikt Kungl. Maj:ts nådiga reglementen för arméns avlöning under krigstjänstgöringstid den 22 augusti 1914 och för marinens avlöning under krigstjänstgöringstid den 25 september 1914 ägde mobiliserad värnpliktig inom menigs tjänsteklass uppbära *krigslön* med 8 kronor 10 öre för varje så kallade lönetermi, omfattande respektive 1—10, 11—20 och 21—sista dagen i varje månad.

Genom Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente) den 11 juni 1915 och Kungl. Maj:ts nådiga förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot den 11 juni 1915 nedsattes beloppet av krigslönen till 5 kronor för lönetermi.

Denna nedsättning motiverades huvudsakligen med angelägenheten att taga vederbörlig hänsyn till »sådan sparsamhet med statens medel, som måste anses erforderlig synnerligast under krigstid, då landets ekonomiska bärkraft helt naturligt ställes på ett allvarligt prov.»

Enligt reglementet för avlöning vid armén på krigsfot den 24 november 1916 utgår krigslön för hvarje lönetermi till menig värnpliktig med 5 kronor, samt till värnpliktig, som konstituerats till vice korpral, korpral eller furir, med respektive 7 kronor 50 öre, 10 kronor eller 12 kronor 50 öre.

Jämlikt kungl. förordningen den 24 november 1916 med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot utgår krigslön till värnpliktiga vid marinen för varje termi med 5 kronor till menig, 10 kronor till konstituerad korpral och 12 kronor 50 öre till konstituerad underofficerskorpral.

På grund av motion vid 1916 års riksdag har medgivits, att värnpliktig vid armén, som under då pågående neutralitetsvakt med gott vitsord tjänstgjort under sammanlagt minst sex månader i en följd eller i olika omgångar vid mobiliserat truppförband tillhörande Gottlands stridskrafter — häri dock icke inberäknad någon del av den värnpliktiges fredstjänstgöring enligt § 27 värnpliktslagen — må erhålla särskild

ersättning för den tjänstgöringstid efter den 31 december 1915, som överskjuter sex månader:

menig värnpliktig med 6 kronor i månaden; och

värnpliktig, som konstituerats till underbefäl av manskapet eller till underofficer med 7 kronor i månaden.

På grund av beslut vid 1916 års riksdag har förordnats, att flottan tilldelad värnpliktig, som efter den 31 juli 1915 konstituerats till underofficerskorpral eller korpral i flottans reserv, ävensom flottan tilldelad menig värnpliktig må, därest han efter inkallelse till tjänstgöring under då pågående mobilisering med gott vitsord fullgjort eller komme att fullgöra tjänst i en följd eller i olika omgångar sammanlagt minst sex månader -- häri dock icke inräknad någon del av den värnpliktiges fredstjänstgöring enligt § 27 värnpliktslagen -- erhålla särskild ersättning:

underofficerskorpral med 40 kronor i månaden;

korpral med 20 kronor i månaden för tjänstgöringstid till och med den 31 december 1915, och för tjänstgöringstid därefter med 25 kronor i månaden, dock att på grund av kungl. brev den 18 juni 1915 redan uppbyren särskild ersättning skulle i beloppet inräknas; samt

menig värnpliktig med 12 kronor 50 öre i månaden för tjänstgöringstid efter den 31 december 1915.

Ovanberörda föreskrifter gälla den värnpliktiga personalen, då densamma är mobiliserad eller företager färd för inställelse till eller hemförlovning från krigstjänstgöring.

Motionen avser emellertid även den ersättning, som utgår till värnpliktig, vilken utan att vara mobiliserad är utkallad till tjänstgöring för rikets försvar.

Jämlikt § 56 av reglementet för arméns avlöning under fred den 11 oktober 1907, sådan denna § lyder enligt kungl. kungörelsen den 3 juni 1915, utgår de värnpliktigas penningbidrag med 50 öre om dagen under tjänstgöring i linjen och med 1 krona om dagen under reservtruppövning och landstormsövning; och enligt § 11 av kungl. förordningen angående avlöning för sjörullföringsbefäl och för marinens värnpliktiga under fredstid m. m. den 21 maj 1915 erhåller värnpliktig under tjänstgöring penningbidrag, som utgår med 50 öre per dag. Dessutom erhålla värnpliktiga under vissa villkor vid tjänstgöring såsom underbefäl penningtillskott med 25 à 50 öre per dag.

Dessa för fredstjänstgöring avsedda bestämmelser lära emellertid icke vara tillämpliga under sådan tjänstgöring, som i motionen avses.

Till beväringen hörande värnpliktiga erhålla under tjänstgöring, utom nu angivna och vissa andra kontanta ersättningar, underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning, varjämte de värnpliktigas familjer i fall av behov åtnjuta understöd med vissa belopp, om vilkas förhöjning med 75 procent utskottet samtidigt härmed avgiver förslag.

Ehuru väl utskottet, lika med motionärerna, finner det skäligt, att värnpliktiga, som utkallas till tryggande av rikets neutralitet, vare sig denna utkallelse sker under benämning av mobilisering eller tjänstgöring för rikets försvar, erhålla förhöjning i de enligt nu gällande bestämmelser utgående, efter mera normala prisförhållanden avpassade kontanta ersättningsbeloppen, synes det dock utskottet vara uppenbart, att i motionen i sådant avseende begärt belopp är för högt tilltaget. Utskottet anser sig med hänsyn ej mindre till graden av den allmänna prisstegringen än även till önskvärdheten att ej över hövan belasta statens budget böra stanna vid beloppets sättande till ungefär hälften av vad motionärerna föreslagit, d. v. s. till i stort sett en krona för dag.

Då de värnpliktiga, såsom förut visats, under sin ifrågavarande tjänstgöring åtnjuta ersättning efter olika bestämmelser och med olika belopp, dock i det stora flertalet fall 5 kronor för termin om cirka en tredjedels månad, synes det utskottet vara lämpligt, att det nu ifrågasatta tillägget får utgå med 5 kronor för termin, oberoende av den gottgörelse, som enligt andra bestämmelser tillkommer de värnpliktiga.

Då ökningen emellertid är påkallad allenast av den i följd av kriget inträffade minskningen i penningens köpkraft, anser utskottet det föreslagna tillägget nu böra beviljas endast för åren 1917 och 1918, eller med andra ord att nyssberörda förordningar böra lämnas orubbade, men särskild föreskrift i ämnet utfärdas att gälla under innevarande och nästkommande år.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må i anledning av berörda motion medgiva,

1:o) att värnpliktig, som under år 1917 eller 1918 tjänstgjort eller kommer att tjänstgöra för rikets försvar, skall under denna tjänstgöring, in- och utryckningsdagarna medräknade, erhålla, utöver honom enligt gällande bestämmelser tillkommande kontanta förmåner, ett särskilt tillägg av 5 kronor för termin;

2:o) att detta tillägg må utgå under enahanda villkor, som gälla för krigslön; samt

3:o) att härav föranledda kostnader må gäldas av medel, som anvisats eller komma att anvisas för tryggande av rikets neutralitet.

Stockholm den 14 maj 1917.

På utskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Odelberg, Nyström, Svensson* i Skyllberg, *Hellström, Wrangel, Wavrinsky* och *Fagerlin*; samt

från andra kammaren: herrar *Tamm, Nilsson* i Kabbarp, *Henrikson, Lindqvist* i Stockholm, *Bärg* i Katrineholm, *Olofsson* i Åvik och *Svensson* i Kompersmåla.

Reservation:

av herrar *Odelberg, Nyström, Svensson* i Skyllberg, *Wrangel* och *Fagerlin*.